

BALOG ZOLTÁN

A Fidesz és a 20 éves családtámogatási törvény

„A család a legszűkebb, s egyben legbensőségesebb közösség, amelyben az emberi személyiség formálódik és kialakul, s amelynek keretei között az emberek döntő többsége leéli az életét. A családok lehetőségei, életük minősége hűen tükrözi egy társadalom gazdasági, szociális, kulturális és erkölcsi állapotát.”¹

I. A tanulóévek, avagy a család-támogatási törvény megszületése előtti időkről

Ahhoz, hogy megértsük, milyen átalakuláson ment keresztül a polgári oldal, elsősorban a Fidesz családpolitikája, vissza kell tekintenünk a kezdetekre. Azokra az esztendőkre, amikor a történelmi változások olyan társadalmi folyamatokat indítottak el, amelyek a közéleti szereplőket is arra sarkallták, hogy egészen új szemszögből közelítsenek a Magyarország polgárainak életét, sorsát, jövőjét meghatározó keretekhez. A családok életminőségéhez való viszonyulás változása része a Fidesz fejlődéstörténetének.

Több mint három évtizeddel ezelőtt, 1988 augusztusában, amikor a Fideszen belül megalakult a Magyar Aliz csoport, amely demográfiai kérdésekkel, nővédelemmel, családvédelemmel lépett a nyilvánosság elé, világossá vált, hogy ezek a témák addig kibeszéletlenek voltak, ám még sokáig azok is maradtak. A 90-es évek elején az új Parlamentnek súlyos örökségekkel kellett szembenéznie, a rá ruházott felelősség súlya alatt igyekezett szociálpolitikai témákat is értékelvűen megközelíteni.

A jól hangzó „öngondoskodó társadalom” frázisán túlmutatott az a törekvés a Fidesz részéről, hogy a szociálpolitikában a teljesítményelv érvényesítése mellett külön figyelmet fordítunk a leginkább kedvezőtlen helyzetű csoportokra. Világos volt már akkor is, hogy megfelelő eszközökkel segíteni kell a rászorulókat a bezárult léthelyzetekből való kilábalásban, ahelyett, hogy tartósítanánk a rászorultságot. A Fidesz alapvető fontosságúnak tartotta a társadalombiztosítás reformját, a munkanélküliség kezelésére alkalmas foglalkoztatáspolitikai intézményrendszer kialakítását, a lakásrendszer, az egészségügy, egyszóval az egész szociálpolitika átalakítását.

Már 1992-ben² olyan témák kerültek elő a család és az élet védelméhez kapcsolódóan, amelyek ma is napirenden vannak. Ekkor tartottak az Országgyűlésben általános vitát a magzati élet védelméről szóló, az Antall-kormány által beterjesztett törvényjavaslatról. Surján László népjóléti miniszter expozéjában rámutatott arra, hogy a társadalom a világon mindenütt, így Magyarországon is megosztott e kérdésben. Az előterjesztő azt a javaslatot tartotta elfogadhatónak, amely szerint a magzat személyiségi jogokkal rendelkező jogképes lény. A másik verzió az anya válsághelyzetére való tekintettel a terhességmegszakítást bizonyos feltételekkel lehetővé tette. A Fidesz a nők törvényben rögzített döntési szabadsága mellett foglalt ugyan állást, de azzal a kitéttel, hogy az abortuszt nem fogadták el a születésszabályozás eszközeként, ehelyett a fogamzásgátlás módszereinek széles körű, személyre szabott, egészségtudatosságot ösztönző, felvilágosító kampányok keretében történő megismertetésére hívták fel a figyelmet. Az állásfoglalásban a magzatra nem jogalanyként tekintettek, ám hangsúlyozták, ettől függetlenül a jogi védelem megilleti.

1993-ban egy jelentős konferencián,³ a német Parlament képviselőnői és magyarországi kollégái, valamint tudományos kutatók, civil szerveződések és szakszervezetek munkatársai fejtették ki álláspontjukat arról: változtak-e a nők lehetőségei a régióban. A nők társadalmi érdekérvényesítésének, a család és a munkahely közötti egyensúly kialakításának lehetőségei tartoztak a fő témák közé. E kérdéskör ma is éppen olyan aktuális Európában, így Magyarországon is.

A 90-es évek közepére világossá vált a polgári oldal számára, hogy olyan ifjúságpolitikára van szükség, amely támogatni képes a családalapítást, segíti a működő családokat, s közreműködik családok széthullásának megelőzésében. Világossá vált az is, hogy a vidéki, kistelepülésen élő fiatalság helyben maradását elősegítendő szükség van olyan sajátos, különálló támogatási rendszer kidolgozására, amely kifejezetten a fiatal korosztály otthonteremtését könnyíti meg.

A Fiatal Demokraták Szövetsége azt vallotta, hogy új társadalmi munkamegosztás kialakítása szükséges a gyermekeket nevelő családok, a civil társadalom, az állam és

a közigazgatás intézményei között azért, hogy a gyermeknevelés biztonsága, a fiatalok társadalmi részvételének esélyei erősödjenek. Ennek a munkamegosztást segítő törvényeken, az Országgyűlés a korábbinál hatékonyabb szerepvállalásán és rugalmas, szakszerű kormányzati ifjúsági munkán kell alapulnia. Ennek érdekében a Fidesz az Országgyűlésben működő, megerősített Oktatási és Ifjúsági Bizottságot javasolt és azt, hogy ez a Bizottság összetett módon foglalkozzon a fiatalok problémáinak megoldásával. Egységes álláspontjuk az volt, hogy a kormányzati ifjúsági munkát miniszteri felelősséghez kell rendelni. Ezzel szemben 1995-ben a családpolitikai témákat is tárgyaló rendkívüli kormányülésen született döntések család- és ifjúságellenes irányt jelöltek ki. Az akkori szocialista kormányzat hibás gazdaságpolitikájának köszönhetően megszorító intézkedések születtek átgondolt családpolitika helyett. E megszorítások leginkább a gyermeket családokat sújtották.

„Őszintén szólva nagyon nehezen lehet higgadtan szavakat találni az intézkedéstervezet fogadtatására, ugyanis mind tartalmában, mind pedig a módszereiben elfogadhatatlannak és megdöbbentőnek tartjuk azt, ami történt... hogy ez milyen hatással lesz a magyar társadalomban egyébként is a legnyomorultabb, a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő gyerekekre, illetve a gyerekes családok, a fiatal családok helyzetére. (...) mit tegyen az az anya, akinek a döntéssorozat értelmében megszűnik a rászorultsága – úgymond – a jogosultsága a családi pótlékra, a GYES-re vagy a GYED-re? Visszamenjen nyilván dolgozni... (...) hova tegye a gyerekeit – miközben már évek óta fogy a bölcsődék száma, mert az önkormányzatok nem kapnak megfelelő támogatást ezek fenntartására?”⁴

S valóban, semmi nem tette indokolhatóvá ezeket az alapvetően a társadalmi összetartást és az állampolgári bizalmat jelentősen megtépázó családellenes intézkedéseket. A Horn-kormány döntéshozói azzal indokolták a megszorításokat, hogy ezek az egyedüli garanciái a gazdasági versenyképesség javításának. Ezek segítségével kívánták ugyanis csökkenteni az eladósodást, illetve, ahogyan politikusaik fogalmaztak, a hosszútávon tartós növekedés feltételeinek megteremtéséhez járultak hozzá.

A Fidesz ekkor nyílt levelet intézett Göncz Árpád köztársasági elnökhöz, amelyben megállapította, hogy a kormány nyolc hónapos tétlensége következtében előállt helyzetben egyfajta szociális sokkterápia eszközéhez nyúlt, hiszen tervezett intézkedései között szerepelt már ekkor a gyed eltörlése, a családi pótlék, valamint a gyes alanyi jogosultságának megszüntetése és a felsőoktatási tandíj 1995 szeptemberében, mindenféle kom-

penzáció nélkül történő bevezetése. Egy rövid idézet e nyílt levélből:⁵

„A kormányzat tervezett intézkedései következtében kialakult helyzetben személyes elkötelezettségére és érintettségére való tekintettel is tisztelettel felszólítjuk a Köztársasági Elnök urat, hogy minden közjogi és politikai befolyását latba vetve, akadályozza meg a beláthatatlan szociális következményekkel bíró intézkedések bevezetését.”

A Fidesz Gazdasági Kabinetje ekkor szükségesnek tartotta, hogy a kormány a megváltozott helyzetnek megfelelően új kormányprogramot terjesszen be, és készítsen elő egy pótköltségvetést. Varga Mihály, a Gazdasági Kabinet vezetője azt javasolta a kabinetnek, hogy a szociális-gazdasági feszültségek növelése helyett lépjen fel határozottabban a feketegazdaság ellen, s hajtja be az állami kintlévőségeket. Az ekkor született döntéseik növelték ugyanis a termelői és a fogyasztói árszintet, az inflációt, valamint átlagosan 10-12 ezer forinttal csökkentették például egy kétgyermekes család összjövedelmét. A polgári oldalon már ekkor megkezdődött a gondolkodás a családi adózás bevezetéséről, amelyre mint egy új alapon nyugvó adórendszerre tekintettek, ami figyelembe vette volna a család gyermekeinek és a családdal együtt élőknek a számát, a gyermekek számával párhuzamosan csökkentette volna az adózás progresszivitását.

Még 1995 tavaszán egy programnyilatkozatot fogadott el kongresszusán a Fidesz,⁶ amelyben önmagát és a politikai erőterben betöltött szerepét világosan és offenzív módon határozta meg. Eszerint a Fidesz olyan polgári párt lett, mely a közösség, a család, a társadalmi szolidaritás felé nyitott. Ez a programnyilatkozat már a Fidesz önálló politizálásának jegyében fogant.

A Fidesz az Országgyűlésben folytatott küzdelmeiben is határozottan képviselte ifjúság- és családpolitikai elképzeléseit. Folyamatosan szót emeltek annak érdekében, hogy a felsőoktatási tandíj bevezetésével párhuzamosan az akkori szocialista-szabaddemokrata kormányzatnak ki kellene dolgozni a tandíjmentesség és a szociális ösztöndíj feltételrendszerét, hiszen minden ésszerű prognózis azt jelezte előre, hogy a várhatóan csökkenő reálbérek, a megszűnő családi pótlék és az emelkedő energiaárak mellett sok fiatal család kiadásait növelik még a szintén változó lakáshitel-törlesztések is.

Számos ellenzéki fórum⁷ témája lett a családvédelem és a szociálpolitika. Az előadók kimondták azokat a ma is kétségkívül érvényes állításokat, hogy ha a család nem egészséges, akkor a társadalom sem az, hiszen a család a társadalom alapja. Hogy a több gyermek vállalása nem lehet egyenlő a nyomorral. Hogy a szociálpolitika nem

összetévesztendő a családpolitikával, hiszen egy demokratikus, polgári nemzetnek szüksége van önálló családpolitikai stratégiára és – ahogyan ma fogalmaznánk – akciótervre is. A Fidesz véleménye már akkor is az volt, hogy a családi pótlék nem pusztán juttatás, hanem biztatás, miszerint gyermeket vállalni jó dolog, ezért alanyi jogon kell járnia.

Azokon az alkalmakon, amikor az Országgyűlésben tematikus vitanapokat tartottak, a Fidesz politikusai nyilatkozataikkal célzottabban juttathatták el üzeneteiket a közélet iránt érdeklődő állampolgároknak. Így volt ez 1996 februárjában, amikor az Országgyűlésben családpolitikai vitanapot rendeztek. Érdekes módon a népjóléti tárca képviselői némi önkritikát gyakorolva belátták, hogy kevés olyan döntés születhet a Házban, amely ne lenne befolyással a családok életére. Sőt, a KSH statisztikai adataira hivatkozva ki is jelentették, hogy a hazai családok legjellemzőbb mutatói igen kedvezőtlen képet festenek: azaz, hogy 1996-ban 8,4 millió ember élt családban, de számuk 2010-re 7,7 millióra csökken majd, ha folytatódik a népességfogyás akkori tendenciája. Ennek ellenére a kormánypári felszólalók minden esetben cáfolták azokat a feltételezéseket, hogy a családi pótlék és más támogatási formák növelhetnék a szülési kedvet. Sőt kijelentették, hogy nem a kormány felelősségén múlik a népességnövekedés kérdése. A szabaddemokrata felfogás pedig változatlanul a családok öngondoskodása mellett tett hitet: eszerint a törvényhozók feladata pusztán annyi, hogy olyan helyzetet kellene teremteniük, amiben a családok mind jobban tudnak gondoskodni magukról. A családok ugyanis az állami gondoskodás helyett egyre inkább ezt igénylik.

Arra a megállapításra kivétel nélkül csak az ellenzék soraiban ültek jutottak, hogy a családpolitika egyik legfontosabb része az átgondolt és tervezett juttatások és támogatások rendszere. Ekkorra már megszűnt a gyermekek után járó adókedvezmény, a gyes folyósítását pedig szolgálati időhöz kötötték. Ekkorra már világos volt az is, hogy a regnáló kormány nem tett eleget alkotmányos kötelezettségének, a család intézményének védelmét nem garantálta. A családtámogatási rendszer az egygyermekes családokat gyakorlatilag kizárta a további gyermekvállalás lehetőségéből. A szocialista kormányzat egyfajta álságos csodavárás közepette hamis felfogásnak minősítette, miszerint nagyobb állami támogatással visszafordítható lenne a népességfogyás folyamata. Szerintük a megoldás nem az ún. adminisztratív úton történő beavatkozás, sőt, úgy látták, az állami beavatkozás egyértelműen káros e téren. Még az a vélekedés, ha úgy tetszik, hiedelem sem volt példánélküli, hogy a demográfiai folyamatok gyakran spontán módon oldódnak meg.

1996-ban a Fidesz és a KDNP pártvezetői megegyeztek abban,⁸ hogy a családpolitika vonatkozásában közös munkacsoportot hoznak létre, miután az utóbbi két eltelt kormányzati év abszolút vesztesei lettek a magyar családok. Úgy vélték, hogy az akkori kormánykoalíció az egész társadalom jövőjét tette kockára intézkedéseivel. 1997 februárjában kezdődött meg a gyermekvédelmi törvény⁹ általános vitája. Egyértelmű volt, hogy a törvényre nagy szükség van, a gyermekvédelmi intézményrendszer átalakítása nem halasztható tovább.

Fontos esemény volt a Fidesz történetében az 1997 őszi, illetve telén megrendezésre kerülő családpolitikai konferenciasorozat. Itt Orbán Viktor azt hangsúlyozta, hogy Magyarország jövőjét a családok határozzák meg. A Konrad Adenauer Alapítvány és a Batthyány Lajos Alapítvány által szervezett fórumon elhangzott, hogy azonnal meg kell kezdeni a rövid távú intézkedések szakmai előkészítését a családok megsegítésére, hogy amikor majd kormányzati pozícióba kerülnek, azonnal léphessenek. Ahogy Orbán Viktor fogalmazott:

„A mai fiataloknak fel kell készülniük arra, hogy Magyarország rossz demográfiai helyzetét megváltoztassák. Ehhez pedig lakás- és munkalehetőséget kell biztosítani a fiataloknak.”

A felszólalók egyetértettek abban, hogy az akkori kormány családpolitikája nem más, mint szegénypolitika, minden szempontból az aktuális gazdasági helyzet alárendeltje. Ugyanis egy polgári kormány, amely a polgári társadalom alapjának a családot tekinti, nem engedheti meg magának, hogy a gyermekvállalás egyúttal a szegénység vállalását is jelentse. A Fidesz már azokban a nehéz esztendőkből olyan családpolitikában gondolkodott, amely családbarát adórendszeren, az utódnevelés költségeit elismerő családi támogatási szisztémán keresztül pozitívan befolyásolja a születések számának alakulását, s elősegíti, hogy a gyermeket vállaló polgárok ne kerüljenek hátrányos helyzetbe.

A soron következő parlamenti választásokat megelőzően a Fidesz egy nem hagyományos értelemben vett programmal fordul a választókhoz:¹⁰ a „választási üzenet” nem azt ígérte, hogy a kormány mindent megtesz a polgárok helyett, hanem arról szólt, mi az, ami jobbítható az állam és a polgárok erőinek egyesítésével. A családoknak olyan szövetséget ajánlottak, amelyben a fiatalok, a középkorúak és az idősek összefogásával elérhető, hogy egyik generáció se váljon vesztesé. A Fidesz már ekkoriban is határozottan képviselte azt az álláspontot, hogy megelőző jellegű szociálpolitikát kíván támogatni, amely ahhoz nyújt segítséget, hogy a családok megtartsák, illetve visszaszerezzék jövedelemszerző képességüket. Hi-

szen már akkor jól látszott, hogy tarthatatlan az olyan segélyezési rendszer, amely a munkaerőpiactól távolmaradásra ösztönzi az embereket.

II. 1998-2002, avagy a családpolitika, amelyben a családok szerepe valóban felértékelődik

Amikor 1998 júniusában megalakult az új, Fidesz-FKGP-MDF-KDNP kormány, a Fidesz elkezdhetette azt a munkát, amelyre már közel egy évtizede készült. A családpolitikai intézkedések hatékonyabbá tételére megalakította¹¹ a Szociális- és Családügyi Minisztériumot, melynek vezetője Harrach Péter lett. A politikus hangsúlyozta, hogy legfontosabb feladatának a népességfogyás megállítást, a házasságkötések számának gyarapítását és a gyermeket vállaló családok támogatását tartja.

A következetességet igazolja, hogy a Fidesz által benyújtott egyik első törvényjavaslat a családtámogatási rendszer bővítéséről szólt. Az előterjesztésben – a korábbi ígéretekhez híven – a családi pótlék és a gyes alanyi jogúvá tétele, valamint a gyermekek után járó adókedvezmény szerepelt. Ezekben az esztendőekben a Bokros-csomag által okozott károkat kellett először helyrehozni. Az akkori intézkedések célja másrészt az volt, hogy formálja a polgárok világképét, miszerint ha családban gyermeket nevelnek, az nem csupán a társadalom fenntarthatósága szempontjából hasznos tevékenység, hanem az egyének számára is hosszan tartó lelki és a testi egészség, a boldogság forrása lehet. Ezt követően a családi pótlék ismét alanyi jogon járt a gyermek tanköteles korától, majd az iskoláztatási támogatás lépett a családi pótlék helyébe. A gyeset nem kötötték jövedelemhatárhoz.

A polgári kormány azt akarta elérni, hogy a családalapítás ne alacsonyodjon pusztán gazdasági kérdéssé. Ezért szerepelt a kormány terveiben az, hogy minden gyermek után járjon családi pótlék, és ezért vezette be a gyermekek utáni adókedvezményt is: a gyesre és a családi pótlékre van szükség ahhoz, hogy az állam hasznos, társadalmilag elismert tevékenységként vegye figyelembe a gyermeknevelést. A jövőbe történő befektetés volt tehát minden olyan intézkedés, amely a családok létrejöttét és jólétét szolgálta az első Orbán-kormány idején.

A Fidesz idejében felismerte, hogy gyökeres, a demográfiai tendenciákat figyelembe vevő változtatás nélkül 2050-re 3 millió fővel csökkenhet Magyarország lakossága. Ez a pillanat volt az, amelyben megszülethetett a 1998. évi 84. törvény, amely a gyermekeket vállaló és nevelő családok jólétét és jólétét, valamint a magyar népesedéspolitikai célok megvalósításáért érzett felelősségétől vezérelve a családok támogatását és védelmét garantálta. E

törvény 20 esztendő jubileumára emlékezünk e kötet írásaival. Ez a törvény megalapozta mindazokat a jelenkori családokat támogató intézkedéseket, az Alaptörvény családvédő ars poeticáját, amelyek egyedüli zálogai lehetnek egy nemzet megmaradásának, ma, Európa közepén. De térjünk még vissza az 1990-es évek utolsó éveire.

Ebben a közös munkában egyre nagyobb szerephez jutottak a történelmi egyházak is. 1999 májusában a Fidesz küldöttsége katolikus egyházi vezetőkkel találkozott.¹² Ezen a találkozón szó volt az egyházi oktatásról, az ingatlanrendezés ügyéről, az állam és az egyház viszonyrendszerének újragondolásáról. Orbán Viktor miniszterelnök közvetlenül az egyeztetés után családpolitikai intézkedéseket jelentett be, többek között a gyed 2000. január 1-jétől történő újbóli bevezetését.

Kimondásra került, hogy a népességfogyás az ország, a nemzet szempontjából is súlyos következményekkel jár. Ehhez mérten a lényeg nem pusztán a születésszámot növelő kampány lefolytatása, hanem a családba és a jövőbe vetett hit megnövelése, hiszen ezek a dolgok azok, amiket a Bokros-csomagnak nevezett megszorítások elvettek annak idején.

Ez idő tájt ismét felerősödtek a házasság fogalmának különböző elvek szerinti megítélésből fakadó viták. Surján László, az akkori Magyar Kereszténydemokrata Szövetség elnöke, fideszes képviselő, komoly küzdelmeket vívott azokkal a politikusokkal, akik azt állították, hogy a házasságcentrikus családpolitika legalább 70 évvel visszaforgatja az idő kerekét, azaz egy anakronisztikus modellt igyekszik ráerőltetni a fiatal generációkra.

A 2000-es évek elején már jól érzékelhetőek voltak az előremutató tendenciák a családpolitikai intézkedések nyomán. Ahogyan Kövér László fogalmazott akkor:

„A Bokros-csomag nemcsak azzal okozott iszonyatos károkat, hogy a gazdasági átalakulás által peremre szorított fiatal családoktól vont el jelentős forrásokat, hanem negatív társadalompolitikai üzenetével is, aminek nyomán tovább csökkent a születések száma. A mostani kormány intézkedései azt sugallják, hogy a gyermek társadalmi, nemzeti érték. Ennek eredményei az elmúlt hónapok demográfiai mutatóin már érzékelhetők, valamelyest lassult a népességfogyás, több gyerek született, mint az előző évek hasonló időszakában, ami óvatos optimizmusra ad alkalmat.”¹³

Orbán Viktor miniszterelnök a kormánypárti képviselőcsoport esztergomi frakcióülésén emelte ki,¹⁴ hogy Magyarország és a kárpát-medencei magyarság 1998 és 2000 között tovább erősödött tekintélyében és befolyásában. Ekkor a 2001-2002. évi költségvetést a családok költségvetésének nevezte, ugyanis kibővítették a gyer-

mekek után járó adókedvezményeket, s jelentős mértékű nyugdíjemelést is építettek be a büdzsébe.

Kijelenthető, hogy az akkori gazdasági fellendüléssel egyidejűleg társadalompolitikai fordulat is bekövetkezett Magyarországon, hiszen az első olyan gazdasági periódus érte meg a nemzet hosszú évtizedek óta, amikor a stabilitás érdekében senkitől sem kell elvonni juttatásokat, támogatásokat – s ezzel együtt lehetőségeket. Ahogyan Kövér László fogalmazott egy közéleti fórumon:¹⁵

„Most egy olyan társadalmi klíma kialakítására van szükség, ahol a családok szerepe felértékelődik.”

A választások közeledtével a családpolitika eredményeiről szólva a Fidesz politikusai minden lehetséges fórumon hangsúlyozták, hogy a kormányzati ciklus folyamán megduplázták a családtámogatásra szánt forrásokat a költségvetésben, azaz 2000-2001-ben (1980 óta először) több gyermek született, mint az előző években, s mivel a halandósági mutatók is javultak, sikerült némi-
leg lassítani a népesség fogyását.

Mindezek ellenére 2002-ben, a választási vereséget követően nem maradt más lehetősége a Fidesz politikusainak, minthogy ennek a sikeres és előremutató családpolitikának az irányait, illetve az azon való továbblépés állomásait pontosan megjelölve igyekezzenek átadni az új kormányzatnak, hiszen, ahogyan Harrach Péter¹⁶ fogalmazott:

„a társadalom többsége, a baloldali szavazók is támogatják azt a családpolitikát, amelyet a polgári kormány az elmúlt négy év alatt megvalósított. az, hogy milyen ütemezésben fogja az új kormány ezeket végrehajtani, az ő dolguk, de amennyiben folytatni akarják a családok helyzetének javítását, ezeket a lépéseket meg kell tenniük.”

Az ismét ellenzékbe szoruló Fidesznek azzal az egyébként közismert ténnyel is szembesülnie kellett az Európai Unióhoz való 2004-es csatlakozással, hogy a közös családpolitika nem szerepel az Európai Unió lisszaboni célkitűzései között, ugyanis a családpolitika az Európai Unióban nemzeti hatáskörbe tartozik. Azaz Európától sem remélhetett segítséget a korántsem családpolitikai stratégiákkal bajlódó szocialista kormányzás időszakában a Fidesz. A küzdelem folytatódott, hiszen a szocialista kormány családpolitika helyett ismét szegénypolitikát folytatott 2002-t követően. Világos volt, hogy egy egységes családtámogatási rendszerbe nem lehet önkényesen belenyúlni, és következmények nélkül megszüntetni különféle ellátásokat, másokat pedig kizárólagossá tenni. A szocialista kormány pedig éppen ezt tette. Ugyan be-

vezetésre került a ma is létező babakötvény 2006. január 1-étől, ám eközben a családok rezsiköltségei folyamatosan nőttek, megszűnt a családi adókedvezmény és a rendszeres gyermekvédelmi támogatás. Számos civil és érdekvédelmi szervezet igyekezett konzultálni¹⁷ a családok jövőjéről az akkori kormánnyal, sikertelenül.

A családi adózásban látta a Fidesz és a KDNP is a népességfogyás megállításának egyik kulcsát, és ez a részletesen kidolgozott javaslat bele is került a közelgő választásokra készült programba. Ahogyan Semjén Zsolt fogalmazott egy kampánygyűlésen:¹⁸

„Nem csak azt kell figyelembe venni az adózásánál, hogy mekkora a jövedelme, hanem azt is, hogy ebből a jövedelemből hány másik emberről gondoskodik. (...) Ezért hirdetjük meg, hogy az állampolgárok, ha igénylik, akkor lehetőség legyen az eltartottak számának figyelembe vételére, és ezt nevezzük családi típusú adózásnak.”

Azonban az újbóli választási vereség jelentősen átírta nem csupán a Fidesz, de a magyar családok sorsát és minden-
napjait is. A szocialista kormány az aggasztó demográfiai folyamatok mérséklése érdekében különféle nemzeti cselekvési tervekkel¹⁹ igyekezett előremenekülni. Azonban a gyermekszegénység elleni küzdelem önmagában nem eredményezhetett kiszámítható és egységes szerkezetű, átfogó családpolitikát. A Fidesz szerint a kitorés záloga az adó- és járulékcsoökkentés, az aktív foglalkoztatáspolitikája és a munkahelyteremtés lehetett volna, az otthontemelési programok kidolgozásával párhuzamosan. Ekkorra azonban a gyermekvállalás Magyarországon újra az egyik legjelentősebb szegénységi kockázat lett.

A Legyen jobb a gyermekeknek Nemzeti Stratégia 2007-2032 konferencia résztvevői²⁰ az alábbi gondolatokat fogalmazták meg, kritizálva az akkori kormányzat tehetetlenségét:

„Minden felelősséggel gondolkodó ember számára alapkérdés a családok jóléte, életkörülményeinek alakulása és a közösségi szolgáltatásokból való részesedésük. (...) A Konferencia résztvevői egyetértettek abban, hogy komplex családpolitika, demográfiai koncepció, valamint átfogó foglalkoztatás- és jövedelempolitika nélkül a gyermekszegénység elleni küzdelem gyorsan megbukik. A gyermekszegénységet alapvetően a családok helyzete határozza meg, a felnőtt társadalom testi, lelki, szellemi, egészségügyi és anyagi állapota visszatükröződik a gyermektársadalomra.”

Az általános lakossági elégedetlenség mellett a civil szervezetek is megmozdultak. A Nagycsaládosok Országos Egyesülete tüntetéssel²¹ tiltakozott az „antiszociális” kor-

mány ellen a Kossuth téren egybegyűlt, mintegy 10 ezres tömeg részvételével, az újbóli megszorító intézkedések visszavonását követelve. A Fidesz eközben újra építkezni kezdett, és 2008 májusában megalkotta az Erős Magyarország alapprogramot, amelyben a Fidelitas szakmai műhelyei is közreműködtek, hiszen a fiatal nemzedék újszerű és aktuális látásmódjára, szempontjaira is szükség volt a családpolitika, családtámogatás és otthonteremtés, valamint a munkahelyek létesítése területén. Nem volt könnyű feladat olyan programot kidolgozni, amely a megélhetési, politikai és gazdasági válsággal sújtott Magyarországon meggyőző és működőképes lehet.

A 2010-es, az akkor már régóta várt és remélt választási győzelemmel olyan terheket kapott a kétharmados többséget elnyerő polgári kormány, amelyek szinte csodával határos módon nem eredményeztek államcsődöt, teljes eladósodást, és melyek ellenére képes volt folyamatos ütemben fenntartható és erősödő gazdaságpolitikát véghezvinni.

Ennek a 2010 óta töretlen munkának az eredménye az a családpolitikai intézkedésrendszer Magyarország határain innen és túl, amelynek elemeit egyre több európai ország igyekszik átvenni és alkalmazni. E páratlanul nagyvonalú családtámogatási rendszer az egyedüli és érvényes válasz az európai keresztény kultúránk védelmére, a fogyatkozó, az elmagányosodó és elöregedő társadalom megújítására.

Sok mindenre van szüksége a nemzeti kormányoknak és a társadalomnak e megújuláshoz. Kell jó családtámogatási törvény, mely megalapozza a család védelmét, biztonságát, kell egy méltó Alaptörvény, amely a nemzet életének kereteit úgy határozza meg, hogy a családot kiemelten támogatja. A jó családpolitika kiszámítható, állandóságában is bővülő lehetőségekhez juttatva a gyermekeket vállalkozók. A jó foglalkoztatáspolitikai, oktatáspolitikai és egészségügyi ellátórendszer családbarát, vagyis egyszerre segíti a családokat a gyermek- és munkavállalásban. Az iskola pedig a család után és mellett folytatja a családközpontú életszemlélet erősítését. Szükség van megfelelő minőségű és számú otthonra a családok számára. Számos feladatot megoldottunk már, de a lista folyamatosan bővül. A kormány az elmúlt években anyagi és erkölcsi támogatást nyújtott az ifjú házasoknak, az otthonteremtés és a gyermekvállalás előtt állóknak, a nagycsaládosoknak, a munkába szülés után visszatérőknek, valamint az időseknek.

A jó családpolitika alapja a bizalom a kormányzati intézkedések fenntarthatóságában és fenntartásában, s az a közös meggyőződés, hogy az egyének és családok boldogulása, a nemzeti közösség erősödése egymást feltételezik.

Jegyzetek

- ¹ A polgári Magyarorszáért – részlet a Fidesz programnyilatkozatából, 1995-ből.
- ² 1992. október 13. Általános vita az Országgyűlésben a magzati élet védelméről, a kormány által beterjesztett törvényjavaslatról.
- ³ 1993. június 2. „A nők perspektívája Közép- és Kelet-Európa változó társadalmában”; Budapest
- ⁴ Kövér László nyilatkozata – Washington, 1995. március 13. (In: Amerika Hangja, Amerikai krónika)
- ⁵ A Fidesz elnökségének nyílt levele Göncz Árpád köztársasági elnökhöz; 1995. március 16.
- ⁶ Bejelentésére 1995. április 8-án került sor Szájer József által, Salgótarjánban, a helyi küldöttgyűlés szünetében. A programnyilatkozat címe: „A polgári Magyarorszáért”.
- ⁷ Például az MDNP heves megyei szervezete által rendezett „Családvédelem, Szociálpolitika 96” című fórum, amelyen Selmeczi Gabriella képviselte a Fideszt. (Eger, 1996. április 25.)
- ⁸ 1996. május 8., Orbán Viktor és Giczy György találkozója
- ⁹ 1997. február 11. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényjavaslat általános vitájának kezdete.
- ¹⁰ Fidesz- Magyar Polgári Párt frakcióhétféjéje Mátraházán (1998. január 24.)
- ¹¹ 1998. június 24., Budapest
- ¹² MKPK és a Fidesz találkozójára Budapesten (1999. május 19.)
- ¹³ Fidesz elnökségi ülés, Telki (2000. május 10.)
- ¹⁴ Elhangzott a Fidesz frakcióülésén Esztergomban (2000. június 16.)
- ¹⁵ Novemberi esték 2000, Vácott (2000. november 14.)
- ¹⁶ A családpolitika lehetőségei a következő négy évben, Budapest (2002. május 9.)
- ¹⁷ 2006-ban a Nagycsaládosok Országos Egyesülete, a Máltai Szeretetszolgálat, az EgyedülállóAnyák Szervezete, valamint a Katolikus Szülők Országos Szövetsége, a Magyar Asszonyok Érdekszövetsége, a Református Családszolgálat és a Tüskevár Szülői Egyesület kereste meg egy közös konzultációt követően a kormányzat illetékeit egyeztetés céljából, de választ nem kaptak.
- ¹⁸ Sajtótájékoztató a kampánygyűlést követően, 2006. április 1., Kisköre
- ¹⁹ „Legyen jobb a gyermekeknek” a 2007-2032 közötti időszakra szóló nemzeti cselekvési tervről először 2007. február 20-án esett szó az Országgyűlés Demográfiai vitanapján. Itt említhető a gyermekszegénység elleni küzdelemhez készült kormányzati program és az Új Magyarország Fejlesztési Terv „Gyermekecske”, „A XXI. századi iskola” és az „Esély a leghátrányosabb kistérségekben élőknek” programjai.
- ²⁰ 2007. március 30., Budapest (A Magyar Köztársaság Országgyűlése 2007. május 31-én elfogadta a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiáról 2007-2032 szóló 47/2007. (V. 31.) OGY határozatot.) Aláírók a konferencia résztvevői közül: Bernáth Ildikó, Mátrai Márta, Vígh Ilona, Wittner Mária, Soltész Miklós, Pelczné Gáll Ildikó, Farkas Péter, Vízkelety Mariann, Vukovich Gabriella.
- ²¹ Budapest, 2007. szeptember 8.